

Олександр КОЧЕРГА, заступник директора, завідувач кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Бориса Грінченка, канд. психолог. наук, доцент

Людина приходить у цей світ з тим, щоб реалізувати себе. Таке завдання ставить перед собою і будь-яка соціально спрямована держава. Складніша ситуація в державах з перехідними умовами, адже переосмислення та перебудови потребують різні сфери діяльності. Особливе місце в цих процесах займають зміни в освітній сфері. Важливим завданням освітньої політики має стати її належна фінансова підтримка, змістове наповнення, науково-методичний супровід та підвищення кваліфікації педагогів. Джерелом початку системи освіти є родинне виховання, а першим офіційним, соціальним «державним замовленням» – система дошкільної освіти.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГА

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЗМІН

Успіх реформування українського суспільства суттєво залежить від досконалості роботи системи освіти, зокрема повноцінного функціонування дошкільної освіти. Саме остання перебуває сьогодні під особливою увагою керівних органів освіти, науковців та суспільства (але це тільки перші кроки, які потребують всебічної підтримки, щоб не стати черговою кампанією гасел і порожніх намірів). Про це свідчить процес активізації зі створення нової системи нормативних документів стосовно діяльності дошкільної освіти в Україні. Ось деякі з них:

- ✓ «Планування роботи в дошкільних навчальних закладах» (лист МОН України від 03.07.2009 № 1/9-455);
- ✓ «Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу» (лист МОНмолодьспорту України від 16.08.2010 № 1/9-563);

✓ «Про дошкільну освіту» (лист МОНмолодьспорту України від 27.09.2010 № 1/9-666);

✓ «Про організацію роботи з дітьми п'ятирічного віку» (лист МОНмолодьспорту України від 27.09.2010 № 1/9-666);

✓ «Про затвердження Типового положення про методичний кабінет дошкільного навчального закладу» (наказ МОНмолодьспорту України від 09.11.2010 №1070);

✓ «Про організацію короткотривалого перебування дітей у дошкільних навчальних закладах» (лист МОНмолодьспорту України від 29.07.2011 № 1/9-577);

✓ «Про забезпечення взаємодії в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку» (лист МОНмолодьспорту України від 19.08.2011 № 1/9-634);

✓ Інструктивно-методичні рекомендації «Організація роботи в дошкільних навчальних закладах у літній період» (лист МОНмолодьспорту України від 16.03.12 № 1/9-198);

✓ «Щодо проведення державної атестації дошкільних навчальних закладів» (лист МОНмолодьспорту України від 15.05.2012 № 1/9-363);

✓ Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс професійної майстерності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів «Вихователь року» (наказ МОНмолодьспорту України від 15.05.2012 № 582);

✓ «Про навчальну програму розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» (наказ МОНмолодьспорту України від 21.05.2012 № 604);

✓ «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)» (наказ МОНмолодьспорту України від 22.05.2012 № 615);

✓ Інструктивно-методичні рекомендації «Про організацію фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних навчальних закладах у літній період» (лист МОНмолодьспорту України від 28.05.12 № 1/9-413);

✓ «Щодо терміну перебування дітей, які досягли шестирічного віку, у дошкільних навчальних закладах» (лист МОНмолодьспорту України від 21.07.2012 № 1/9-552);

✓ «Про розроблення програм для дошкільної освіти» (лист МОН України від 28.02.2013 № 1/9-152);

✓ «Щодо організації роботи в дошкільних навчальних закладах у 2013/2014 навчальному році» (лист МОН України від 20.06.2013 № 1/9-446)...

Цей перелік нормативних документів можна було б продовжувати. Зміна нормативної бази та її упорядкування – досить важливі кроки на шляху до реформування системи дошкільної освіти. Але будь-яка реформа може зійти нанівець без належного супроводу з її роз'яснення. Тому всі нормативні документи мають опрацьовуватися та усвідомлюватися педагогічними працівниками дошкільної освіти. Однак такий темп змін не завжди дає змогу швидко осмислювати і тим паче якісно реалізувати нові нормативи науково-методичного і технологічного супроводу в повсякденній практиці дошкільного навчального закладу (далі – ДНЗ). Для цього нову інформацію слід час від часу аналізувати, виокремлюючи головне та другорядне.

Робота вихователя та батьків з дітьми дошкільного віку доволі часто сповнена несподіваними, неоднозначними, іноді складними педагогічними ситуаціями. А це потребує від дорослих активного пошуку швидкого, іноді нестандартного рішення. Але цей пошук у сучасному інформаційному вирі не завжди ефективний і простий, тим паче, що зараз відбувся інформаційний вибух.

На перший погляд, інформації достатньо, проте вся

вона розпорошена і не завжди може бути достовірною. А педагогічному загалу потрібно знати її достовірні джерела, що потребує їх переосмислення, критичної оцінки та визначення практичної значущості.

У цих умовах на допомогу вихователям та батькам приходять **заклади післядипломної педагогічної освіти**. Ті знання, які вихователь отримав, навчаючись у вищому навчальному закладі, через певний час вимагають уточнень, корекції згідно з новими науковими дослідженнями та науково-методичними розробками і створенням інноваційних педагогічних технологій. Така швидка зміна суспільства під впливом науково-технічної революції і особливо інформаційно-комунікаційних технологій доставки інформації потребує від вихователя ДНЗ постійного професійного самовдосконалення через короткочасові курси та самоосвіту.

ІНСТИТУТИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: МІСЦЕВІ АСПЕКТИ РОЗБУДОВИ

Серед двадцяти семи закладів післядипломної педагогічної освіти Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Бориса Грінченка має найбільший досвід та славні традиції в роботі з педагогічними працівниками загалом та дошкільної освіти зокрема. Історія післядипломної освіти київських педагогів налічує понад сто років. 5 серпня 1875 р. в Києві було відкрито Педагогічні курси удосконалення вчителів початкових навчальних закладів Київського навчального округу, які діяли протягом 4–6 тижнів у літній час. Освітян ознайолювали з найпрогресивні-

шими на той час методами навчання, поглиблювали їхні знання навчальних предметів. Метою курсів було вдосконалення початкової освіти загалом.

Зазначимо, що, незважаючи на багаторазову реорганізацію, педагогічні курси працювали безперервно. З 22 травня 1939 р. справу фахового удосконалення вчителів Києва продовжив Київський міський інститут удосконалення вчителів.

У 1991 р. цей навчальний заклад було реорганізовано в Київський міжрегіональний інститут удосконалення вчителів.

Ім'я видатного українського педагога, науковця та громадського діяча Бориса Дмитровича Грінченка було присвоєно закладу 17 грудня 1993 р.

2002 р. КМІУВ ім. Б. Д. Грінченка було реорганізовано в Київський міський педагогічний університет ім. Б. Д. Грінченка (далі – Університет). Підвищення фахового рівня вчителів та керівників навчальних закладів столиці здійснював факультет підвищення кваліфікації.

У вересні 2007 р. на базі факультету було створено Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського міського педагогічного університету ім. Б. Д. Грінченка (далі – Інститут).

Основні завдання Інституту окреслено через його гасло: «*Docendo discimus – Навчаючи, вчимося*» (Сенека), місію та візію.

Місія – забезпечення готовності педагогічних працівників столиці до повної професійної самореалізації через досягнення ними високого науково-методичного рівня.

Візія – переорієнтація підвищення кваліфікації педагогічних працівників із задоволення вимог загального характеру на задоволення

професійних потреб кожного педагога.

Сьогодні близько 7000 педагогів зі столиці, всієї України та зарубіжжя щороку навчаються в стінах Інституту, з них понад третина – це педагогічні працівники дошкільної освіти. Серед них: директори ДНЗ, вихователі-методисти, вихователі груп дітей раннього віку, вихователі, помічники вихователів, інструктори фізичної культури, музичні керівники, медичні сестри, психологи, соціальні педагоги, дефектологи та логопеди. Кожна категорія працівників дошкільної освіти є важливою ланкою в реалізації педагогічного процесу в ДНЗ.

Ось чому науково-методичний супровід дошкільної освіти в столиці є одним з пріоритетних напрямів діяльності Інституту.

Система дошкільної освіти має забезпечити комплексний розвиток підростаючої особистості, зокрема її фізичне здоров'я, інтелект, моральні якості, екологічну свідомість і соціально доцільну поведінку.

Дошкільна освіта – це первинна ланка єдиної системи виховання і навчання. В Києві системі дошкільної освіти приділяють належну увагу, про що свідчать комплексні програми розвитку освіти з 2001 р. На сьогодні в столиці реалізується вже третя міська програма «Освіта столиці 2011–2015» в якій особливу увагу приділено розвитку дошкільної освіти міста. Цьому питанню присвячено окремий розділ «Дошкільна освіта», поділений на окремі підпрограми: «До здоров'я через дошкільня», «Потенціал дошкільної освіти», «Успішний старт», «Особлива дитина». Втілення положень цільової програми потребує роз'яснення її положень та шляхів реалізації запланованих заходів для втілення педагогічними працівниками та управлінцями від дошкільних навчальних закладів, районних

управлінь освіти, районних науково-методичних центрів, Інституту до Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Наукові, педагогічні та методичні працівники Інституту проводять роз'яснювальну роботу та здійснюють науково-методичний супровід для працівників дошкільної освіти з питань виконання завдань програми, особливу увагу приділяючи реалізації цілей кожної з підпрограм.

У підпрограмі «До здоров'я через дошкільня» – це:

- створення умов для цілісного розвитку дитини з використанням здоров'яформувальних технологій;
- формування здоров'язберігаючого середовища в системі дошкільної освіти;
- збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дітей у ДНЗ;
- забезпечення повноцінного якісного харчування та соціального захисту дітей дошкільного віку.

У підпрограмі «Потенціал дошкільної освіти» – це:

- збереження, підтримка та розвиток мережі ДНЗ різних типів та форм власності;
- забезпечення максимального охоплення дітей дошкільного віку різними формами дошкільної освіти та розширення спектра освітніх послуг;
- модернізація розвивального середовища ДНЗ.

У підпрограмі «Успішний старт» – це:

- здійснення моніторингу якості дошкільної освіти;
- розширення інноваційного середовища в системі дошкільної освіти;
- забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою;
- індивідуалізація освітнього простору ДНЗ.

У підпрограмі «Особлива дитина» – це:

- забезпечення соціальної та правової підтримки дітей-дошкільників з особливими потребами та тих, хто опинився в складних життєвих ситуаціях;
- охоплення дітей з особливими потребами різними видами дошкільної освіти, в тому числі інклюзивною;
- поліпшення якості корекційної допомоги дітям з особливими потребами.

Чітке окреслення цілей в розбудові дошкільної освіти дає змогу зосередитися на головному і не розпорощувати зусилля педагогічної громадськості на другорядні завдання, що має стати головною запорукою досягнення успіху та якісних змін у діяльності дошкільної освіти столиці.

РОЛЬ ІНСТИТУТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В РОЗБУДОВІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Нове Типове положення про атестацію педагогічних працівників (затверджене Наказом МОН № 930 від 06.10.10 року) містить, зокрема, такий пункт:

«1.8. Умовою чергової атестації педагогічних працівників є обов'язкове проходження не рідше одного разу на п'ять років підвищення кваліфікації на засадах вільного вибору форм навчання, програм і навчальних закладів».

Таким чином, підвищення кваліфікації педагогічного працівника дошкільної освіти є обов'язковим для кожного, хто має пройти атестацію. Водночас положення вказує на створення засад вільного вибору форм навчання, програм і навчальних закладів.

а) Курсовий період підвищення кваліфікації педагогічних працівників дошкільної освіти

Ми довгий час жили в атмосфері безальтернативності

та відсутності вибору. Шлях до створення умов вибору не простий і має декілька рівнів його реалізації. Серед найбільш прогресивних та сучасних рівнів – курси підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання (поки що вони впроваджені для педагогів, які можуть відвідувати курси за очно-дистанційною формою навчання). Працівники Інституту вже створили інформаційно-методичне середовище, яке сьогодні дає змогу реалізовувати різноманітні завдання науково-методичного плану, як-от:

- забезпечення можливості щорічного поновлення освітніх програм;
- формування інформаційної компетентності з усіх напрямів підготовки курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників дошкільної освіти;
- надання загального доступу до електронних освітніх ресурсів;
- створення електронних середовищ навчання для забезпечення самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Осередком інформаційного середовища Інституту є його інформаційно-методичний сайт – ipro.org.ua (нова адреса з січня 2014 р.: ipro.kubg.edu.ua) (ІМС ППО КУБГ). Це автоматизована інформаційна система корпоративного типу, яка відображає організаційну структуру, різні види діяльності і процеси комплексу Інституту.

Нині до складу ІМС ППО КУБГ входить 20 функціональних сайтів підрозділів Інституту, персональні сайти викладачів-предметників, які взаємодіють на основі єдиної точки доступу. Тут же розміщено ресурси для педагогічних працівників дошкільної освіти.

Для реалізації вибору індивідуальної траєкторії проходження курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників

дошкільної освіти розроблено 20 дистанційних модулів (за очно-дистанційною формою навчання). Програмою курсів підвищення кваліфікації для працівників дошкільної освіти за очною та очно-заочною формою навчання розроблено 46 модулів професійного плану та 18 загальнопедагогічного спрямування (для виконання програми з підвищення кваліфікації педагог-дошкільник має виконати 8 модулів: обов'язкових – 4 модулі та з 8 обрати за власним бажанням ще 4).

Для задоволення професійних потреб педагогічних працівників дошкільної освіти розроблено низку спеціальних тематичних курсів з різних аспектів діяльності дошкільної освіти.

Важливе місце під час проходження курсів працівниками приділяється поглибленню знань про культурну спадщину української та світової культури. Активно впроваджуються елементи українознавчих студій та музейної педагогіки для дошкільних навчальних закладів. Слухачі курсів є частими гостями «Національного музею літератури України», «Національного художнього музею України», «Педагогічного музею України», «Державного музею іграшки», «Національного музею українського народного декоративного мистецтва», «Національної бібліотеки України для дітей».

Важливим напрямом у створенні вільного вибору часу, періоду проходження курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників дошкільної освіти має стати ідея автоматизації функцій управління навчальним процесом, яка повинна перейти в інтерактивний простір. Реєстрація слухачів курсів підвищення кваліфікації має відбуватися лише за допомогою запису бажаючих через Інтернет, а не традиційно, відповідно до чітко фіксованих рамок курсів. Над цим зараз активно працює колектив Інституту.

Окремим важливим напрямом має стати використання можливостей Інтернету.

Тому в інформаційно-методичному середовищі Інституту було створено: відеоканал ППО (You Tube) та канал of i online вебінарів. Розпочато роботу над створенням відеокурсів.

б) Міжкурсовий період підвищення кваліфікації педагогічних працівників дошкільної освіти

Крім підвищення кваліфікації щоп'ять років, колектив Інституту здійснює науково-методичний супровід професійного зростання педагогічних працівників дошкільної освіти і в період між традиційними курсами.

Для цього існують різноманітні традиційні засоби: проведення семінарів, творчих майстерень, міських, всеукраїнських та міжнародних семінарів та конференцій, а також заходів, присвячених початку нового навчального року в рамках серпневих конференцій для працівників дошкільної освіти. Щорічно готується електронна версія методичного порадилика для педагогів столиці.

Особливої уваги заслуговує пошук нових форм проведення семінарів: дистанційно з публікацією всіх матеріалів (текстових, презентаційних, відео, аудіо). Широко практикуються відкриті вебіари для педагогічних працівників дошкільної освіти (достатньо ознайомитись зі змістом представлених матеріалів на сайті Інституту).

Для ознайомлення із науковими здобутками працівників Університету його Інформаційний портал – kubg.edu.ua – поміщає електронний репозиторій їхніх наукових робіт науково-педагогічного та методичного змісту з проблем дошкільної освіти.

в) «Швидка методична допомога» працівникам дошкільної освіти

Часто в педагогічних працівників виникають запитання, які потребують термінової відповіді або професійної консультації з нормативно-правового забезпечення, методичних, психологічних питань супроводу дошкільної освіти. Для цього існують телефонні консультації, є можливість написати електронний лист до будь-кого з науково-педагогічних, педагогічних, методичних працівників, психологів, соціальних педагогів працівників Інституту або поспілкуватися з ними в Skype.

На відеоканалі ІППО (YouTube) започатковано створення різноманітних відеоконсультацій для педагогів – працівників дошкільної освіти та батьків. Велику увагу приділено розкриттю особливостей складного періоду переходу дитини з ДНЗ до початкової школи. За запитамі слухачів курсів вихователів дошкільних початкових закладів і батьків працівники Інституту створюють тематичні вебінари, залучаючи до їх проведення різноманітних фахівців (педагогів, психологів, медиків, психіатрів, сексологів, логопедів, спеціальних педагогів).

З важливих проблем дошкільної освіти створюються електронні методичні кейси, які містять нормативні документи, програми, методичні рекомендації, презентації, електронні посібники і т. ін.

ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ СЕРВІС ПОСЛУГ

Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Бориса Грінченка нині – це сучасний навчальний заклад, який організовує неперервний фаховий розвиток педагогів на основі сучасних професійних стандартів і вимог з урахуванням індивідуальних потреб кожного педагога м. Києва. Стратегічним напрямом діяльності його науково-педагогічний колектив обрав служіння громаді столиці. Своєю наполегливою працею, професіоналізмом і відповідальністю працівники Інституту здобули заслужену довіру педагогічної громадськості.

Гнучка й мобільна система неперервної професійної освіти педагогів, оригінальні навчальні плани та сучасні за змістом авторські модулі, потужне науково-методичне та інформаційне забезпечення навчального процесу, розроб-

лення, підтримка, апробація та упровадження інноваційних технологій навчання, видання національних і регіональних підручників, навчальних посібників, багатовекторний професійний інформаційно-освітній простір – такими є визначальні ознаки роботи Інституту протягом останніх п'яти років.

В Інституті створено умови, необхідні для особистого та професійного зростання педагогічних працівників, поглиблення й оновлення їхніх професійних знань, умінь, інших компетентностей. Уся система роботи закладу спрямована на забезпечення готовності педагогічних працівників столиці до повної професійної самореалізації через досягнення ними високого науково-методичного рівня.

Інститут пропонує педагогічним працівникам гнучку систему курсової перепідготовки: очну, очно-дистанційну, дистанційну. Освітяни також мають можливість отримати найсучаснішу оперативну інформацію про педагогічні інновації в міжкурсовий період через розгалужену систему семінарів, семінарів-практикумів, семінарів-нарад, семінарів-тренінгів, тренінгів, вебінарів, «круглих столів» та інформаційну освітянську мережу нашого порталу.

Працівники Інституту завжди раді прийти на допомогу кожному педагогові дошкільної освіти. Тільки через спільну справу розбудови дошкільної освіти можна створити найкращі умови для розкриття можливостей дітей та підтримати творчі починання педагогів і батьків. Адже лишень творча взаємодія вихованців, педагогів, батьків, методистів, науковців здатна створити нове обличчя дошкільної освіти, відповісти на сучасні виклики сьогодення і навіть працювати на випередження.